

Bert Wagendorp over vriendschap

Ging het in *Ventoux* en *Ferrara* al om een vriendengroep, in zijn nieuwste romans *Phoenix* en *Kalle* volgt **Bert Wagendorp** (Groenlo, 1956), opnieuw de lotgevallen van twee schoolvrienden, Abel en Kalle.

Wat is dat eigenlijk, vriendschap? Daarover had mede-alumnus Nederlands **Mathijs Deen** een vraaggesprek met de journalist, columnist en schrijver van vele boeken.

 MATHIJS DEEN

 VICTORIANO MORENO

BOEK

Abel Sikkink en Kalle Brummelstroete zijn twee Achterhoekers die beiden als kind met het gezin emigreren van Winterswijk naar een provinciestadje in Michigan. Abel, die als enige van zijn gezin een scheepsramp op Lake Michigan overleeft, moet als achtjarig mannetje zonder familie verder in een vreemde wereld.

Gelukkig is er met het gezelschap van zijn vriend Kalle een deel van zijn Achterhoekse verleden bij hem gebleven. Kalle wordt fotograaf bij de fotografiepionier Mathew Brady, Abel wordt journalist bij de Nederlandstalige lokale krant in Sheboygan en later bij de *New York Herald*. Samen trekken ze schrijvend en fotograferend door het jonge Amerika dat verscheurd wordt door de burgeroorlog.

Zonder het voorbeeld van zijn vriend Kalle was Abel misschien nooit het familiedrama te boven gekomen en was hij zeker niet naar New York gegaan om daar journalist te worden bij de legendarische *New York Herald*. Abel heeft, kortom, aan zijn vriend Kalle veel te danken.

Is dat de kern van hun vriendschap, of misschien zelfs van vriendschap in het algemeen, een relatie die je helpt het beste uit jezelf te halen?

‘Vriendschap als nuttige functie... nee. Dat vind ik een slechte definitie. Alsof een vriend pas iets betekent als hij iets voor je doet. Het kan voorkomen dat iemand iets voor je betekent, maar dat is niet de wezenlijke functie van vriendschap.’

Wat dan wel? Montaigne (de 16e-eeuwse filosoof Michel de Montaigne, red.) zegt: echte vriendschap is een zielsverwantschap.

‘En dat is het natuurlijk. En dat is iets dat je niet kan verklaren.’

Zijn alle echte vriendschappen hetzelfde?

‘Ik maak onderscheid tussen vriendschappen die je hebt overgehouden uit je jeugd, van de middelbare school of de studie, en vriendschappen die je sluit op latere leeftijd. Ik heb nog vrienden van de middelbare school en die gaan steeds meer over het gedeelde verleden. Mensen die mijn ouders nog gekend hebben bijvoorbeeld, dat schept een bijzondere band. Dat heb je niet met veel mensen.

Maar dan, als je ouder wordt, dan sluit je een ander soort vriendschap. Ik heb de afgelopen dertig jaar veel mensen leren kennen, waarvan ik dacht: hier kan ik goed mee opschieten. Dat gebeurt me trouwens nog steeds.’

En dat zijn andere vriendschappen.

‘Die vroege vriendschappen, die beginnen anders dan de latere. Ik heb nog een vriend uit mijn jeugd die begon omdat we toevallig in de tweede klas van de middelbare school naast elkaar werden gezet. Dat is nu 55 jaar geleden. In je jeugd sta je ervoor open, eenvoudig omdat je behoefte hebt aan gezelschap. De mensen met wie je in een klas gezet wordt, die maken je tot wat je bent. Later wordt dat anders. Dan ontstaat een vriendschap om andere redenen, die overigens heel moeilijk te benoemen zijn. Intuïtie? Sympathie? Ik kan niet echt zeggen wat het is, maar je herkent het wel direct. Ik heb het recentelijk nog meegemaakt.’

Als echte vriendschap voortkomt uit zielsverwantschap, denk je dan aan jeugdvrienden of aan latere vrienden?

‘Ik denk toch de latere vriendschappen, want die zijn bewuster, meer gebaseerd op een vrije keuze. Als je jong bent, ben je allang blij als je een vriendje hebt, als je ergens bij kunt horen. Dan is het besef van wie je bent nog niet zo ontwikkeld. En dat verandert later. Je wordt, als je ouder wordt, ook kritischer. Je denkt niet alleen maar: hopelijk helpt deze man mij uit mijn eenzaamheid. Maar ook al denk je meer na, toch, en dat is wonderlijk, gebeurt er iets ondefinieerbaars.’

Als Montaigne in zijn essay over vriendschap terugkijkt op die ene echte vriend die hij gehad heeft en hij vraagt zich af waarom de vriendschap zo hecht was, dan komt hij tot de slotsom: hij was hij, en ik was ik, en we deelden een ziel.

‘Maar waarom je dat gevoel nou bij de ene persoon wel hebt en bij de ander niet... terwijl het twee verwante persoonlijkheden kunnen zijn en je met allebei wat deelt... is het de stem, de blik in de ogen? Het is ondefinieerbaar.’

Bestaat er zo iets als vriendschap op het eerste gezicht?

‘Ja, mensen met wie het gelijk klikt. Zoals je ook verliefd op iemand kan worden op het eerste gezicht. Je weet meteen dat het meer is dan een ontmoeting met iemand die je na een tijdje weer vergeten bent.’

Kalle
De memoires van
Abel Sikkink

€ 28,98

E-book € 14,99

www.uitgeverijpluim.nl

En Kalle en Abel, die je opvoert in je boeken Phoenix en Kalle?

‘Die gaan samen terug op een lang verleden, maar dat ontwikkelt zich daarna tot iets meer dan een jongetjesvriendschap. Kalle gaat vanuit een provincie stad in Michigan, waar ze samen opgroeien, naar New York om fotograaf te worden. Abel komt later ook naar New York, en dat had hij waarschijnlijk nooit gedaan als Kalle hem niet was voorgegaan. Maar het is niet zo dat Kalle dat gedaan heeft met de bedoeling om Abel een carrière te bezorgen in de grote stad.’

Vriendschap “bedoelt” ook niets, toch?

‘Nee, nooit. De een heeft een bepaalde drive, waar de ander in mee kan gaan. Kalle gaat New York, Abel volgt hem. Maar later in het boek is het andersom, Kalle raakt gewond terwijl hij foto’s maakt ergens bij een slagveld en dan gaat Abel naar hem op zoek. Het is niet zo dat Abel Kalle’s vriend is opdat hij iemand heeft die hem als gewonde fotograaf van nut is. Maar omdat hij een vriend is, gaat hij wel op zoek. Dat is een belangrijk verschil.’

Abel noemt Kalle zijn broer.

‘Broers hebben een diepe gemeenschappelijkheid die niet altijd tot vriendschap hoeft te leiden. Soms zelfs tot haat. Dat hij Kalle zijn broer noemt,

is omdat hij zijn familie is kwijtgeraakt. Maar ze zijn natuurlijk geen broers. Ze zijn, net als de mannen die ik in *Ventoux* en *Ferrara* beschrijf, echte vrienden. Dat betekent dat ze onbaatzuchtig zijn, wat, naast die zielsverwantschap, een kenmerk is van echte vriendschap. Dus niet: hij kan iets voor mij doen. Zo denk je niet over je vrienden, zo denk je over je kennissen. Dat is je netwerk.’

Dus vriendschap eist ook niets?

‘Nou, eisen... vriendschap verwacht wel degelijk iets. Toewijding bijvoorbeeld. Aandacht. Interesse in wat ik meemaak of wat ik beleef. Troost.’

Dat klinkt als liefde.

‘De liefde voor mijn vrouw, dat is toch iets anders dan de verhouding met mijn vrienden. Bij liefde is altijd het element van seks aanwezig. En dat is iets dat liefde in zekere zin ook een egoïstisch tintje geeft. Maar liefde evolueert als het goed is ook de richting van vriendschap uit. En dat is mooi, want ik heb altijd het idee dat ik vriendschap hoger aansla dan liefde. En daarmee bedoel ik ook de vriendschap met mijn vrouw Wilma. Het duurt een tijdje voor je kan toegeven dat je eigen vrouw eigenlijk je beste vriend is. Straks vindt ze dat een belediging.’

Je bent bang dat ze denkt dat ze niet meer voor je is dan een pakketje schroot met een dun laagje chroom.

‘Precies, en dat is juist niet wat ik bedoel. Integendeel.’